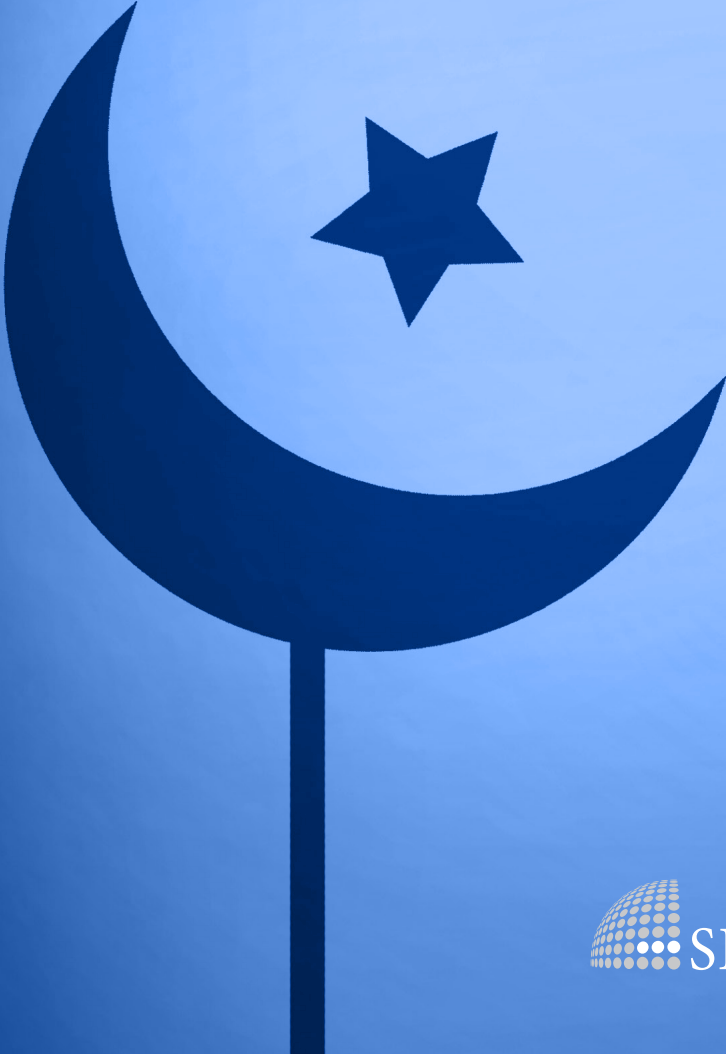

ANALİZ

NİSAN 2018 SAYI: 233

İSLAMOFOBİ YENİ ANTİSEMITİZM MİDİR?

IVAN KALMAR

İSLAMOFOBİ YENİ ANTİSEMİTİZM MİDİR?

IVAN KALMAR

Is Islamophobia the New Antisemitism?
(SETA Analysis, No. 27, Mart 2017)

COPYRIGHT © 2018

Bu yayının tüm hakları SETA Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı'na aittir. SETA'nın izni olmaksızın yayının tümünün veya bir kısmının elektronik veya mekanik (fotokopi, kayıt ve bilgi depolama, vd.) yollarla basımı, yayımı, çoğaltılması veya dağıtımı yapılamaz. Kaynak göstermek suretiyle alıntı yapılabilir.

Çeviri: Handan Öz
Uygulama: Hasan Suat Olgun
Baskı: Turkuvaz Haberleşme ve Yayıncılık A.Ş., İstanbul

SETA | SİYASET, EKONOMİ VE TOPLUM ARAŞTIRMALARI VAKFI

Nenehatun Cd. No: 66 GOP Çankaya 06700 Ankara TÜRKİYE
Tel: +90 312 551 21 00 | Faks: +90 312 551 21 90
www.setav.org | info@setav.org | @setavakfi

SETA | İstanbul

Defterdar Mh. Savaklar Cd. Ayvansaray Kavşağı No: 41-43
Eyüpsultan İstanbul TÜRKİYE
Tel: +90 212 395 11 00 | Faks: +90 212 395 11 11

SETA | Washington D.C.

1025 Connecticut Avenue, N.W., Suite 1106
Washington D.C., 20036 USA
Tel: 202-223-9885 | Faks: 202-223-6099
www.setadc.org | info@setadc.org | @setadc

SETA | Kahire

21 Fahmi Street Bab al Luq Abdeen Flat No: 19 Cairo EGYPT
Tel: 00202 279 56866 | 00202 279 56985 | @setakahire

İÇİNDEKİLER

ÖZET	7
GİRİŞ	8
HRİSTİYAN BATI'DA YAHUDİ VE MÜSLÜMAN KARŞITLIĞININ ORTAK TARİHİ	10
FARKLAR	16
İSRAİL BAĞLANTISI	16
SONUÇLAR	18

YAZAR HAKKINDA

Ivan Kalmar

Toronto Üniversitesi Antropoloji profesörü Ivan Kalmar aynı zamanda Victoria College'da Newton W. Rowell fahri profesörlük unvanına sahiptir. Kalmar çalışmalarında ağırlıklı olarak Batı Hristiyan kültür tarihindeki Müslüman ve Hristiyan imajlarındaki paralellikleri irdelemektedir. Yazar Derek Penslar ile birlikte *Orientalism and the Jews* (Oryantalizm ve Yahudiler) (University Press of New England, 2005) adlı eseri kaleme almıştır. En son *Early Orientalism: Imagined Islam and the Notion of Sublime Power* (Routledge, 2014) adlı kitabı yayımlanan Kalmar makalelerinde "moor" türü sinagogların yanı sıra "Eski Ahit tanrısı" ile "Allah"ın Batılı Hristiyan temsilleri arasındaki paralellikleri, Yahudiler ile Müslümanları konu eden oryantalist tasvirlerdeki ırk ve din ilişkisini ele almaktadır. Profesör Kalmar halen Avrupa Birliği'ne üye Doğu Avrupa ülkelerindeki İslamofobi üzerine çalışmalarını sürdürmektedir.

ÖZET

İslamofobinin Yahudi aleyhtarlığıyla karşılaştırılması İslamofobi tartışmalarında sürekli karşımıza çıkmaktadır. İslamofobi ve antisemitizm arasında genellikle fark edilenden daha ileri seviyedeki derin benzerlikler bu iki nefret biçiminin sürekli olarak karşılaştırılmasına yol açmıştır. İslamofobinin yeni antisemitizm olduğunu ileri sürenler bununla ne antisemitizmin artık tamamen ortadan kalktığını ne de bu iki nefret türünün birbiriyle özdeş olduğunu kastetmektedir. Bu bağlamda İslamofobinin yeni antisemitizm olduğu önermesi antisyonizmin yeni bir Yahudi aleyhtarlığı biçimi olarak işlev gördüğü iddiasını ne teyit ne de inkar anlamı taşımaktadır.

“İslamofobi yeni antisemitizmdir” söylemi bir uyarıdır. İslamofobi bugün 1930’ların “eski” antisemitizminde o dönemde bile tespit edilmesi mümkün olan birtakım uyarı sinyallerini işaret etmektedir. Bu uyarı işaretleri göz ardı edildiği takdirde yalnızca belli bir kitlenin değil aynı zamanda tüm insanlığın özgürlük ve güvenliğinin tehlikeye atılmış olacağı ortadadır.

**Analizde
İslamofobi ile
antisemitizm
arasındaki
benzerlikler
ve farklar ele
alınmıştır.**

GİRİŞ

“Avrupa’da bir mülteci krizi yaşanmakta ve tüm dünya demokratik bir sistemde totaliter bir rejimin nasıl güç kazanabildiğini merak etmektedir. Bu ifade size tanıdık geldi mi?” Bu ifadeler ünlü Alman-Yahudi filozof¹ Hannah Arendt’i (1906-1975) konu alan bir filmin tanıtımından alınmıştır. Fakat “Tanıdık geldi mi?” sorusu ile tam olarak ne demek istenmektedir? Anlaşılan o ki yazar biz bu ifadeleri okurken hemen aklımıza İkinci Dünya Savaşı öncesinde Avrupa’da baş gösteren Yahudi mülteciler krizinin geleceğini düşünmektedir. Ayrıca bu krizi Adolf Hitler’in iktidara yükselişiyle ilişkilendirebileceğimizden yola çıkarak bugünle arasında bir paralellik kurabileceğimizi öngörmektedir.

2016’da bu filmin tanıtımı yapıldığı sırada yüz binlerce kişi Avrupa’ya göçüyordu. Mülteci kavramı hem çok güncel hem de toplumsal bir gerçekliğe tekabül ediyordu. Fakat “demokratik bir sistemde güç kazanan totaliter rejim” ile ne kastedilmektedir? Batı dünyasında hiçbir totaliter rejim sözde bir göç krizinin sonucu olarak ortaya çıkmamıştır. Mesele şu ki tıpkı o zamanlar bir “Yahudi krizi” baş gösterdiği gibi şimdi de bir “Müslüman krizi”nin varlığından söz edilebilir. Nazilerle yapılan bu kıyaslama –basit bir mülteci kriziyle karşılaştırmanın aksine– bir vakanın gözlemlenmesi değil geleceğe yönelik bir uyarı olarak anlaşılmalıdır.

1. Ada Ushpiz, “Vita Activa-The Spirit of Hannah Ardent”, Zeitgeist Films, (2015), <https://zeitgeistfilms.com/film/vitaactivathespiritofhannaharendt>, (Erişim tarihi: 8 Mart 2018).

“İslamofobi yeni antisemitizmdir” söylemi bahsi geçen uyarıyı dile getirmek üzere benimsenen ortak bir ifade haline gelmiştir. Ancak bu iki nefret biçimi arasındaki paralellik ne kadar ileri götürülebilir? Her olgu gibi bu paralelliklerin de bir sınırı bulunduğu kabul edilse bile benzerliklerin azımsanmayacak kadar çok olduğu görülecektir.

Aralarında Edward Said’in de yer aldığı bazı bilimciler Müslümanlar ve Yahudilere karşı benimsenen nefret dilleri arasındaki bağlantının uzun süreden beri farkındaydılar.² Fakat “İslamofobi yeni antisemitizmdir” ifadesi ve “Müslümanlar yeni Yahudilerdir” gibi diğer benzer söylemler ancak son zamanlarda medyadaki tartışmalar, blog dünyası ve Batı’daki masa başı tartışmalarının parçası haline gelmeye başlamıştır. Charles B. Anthony adlı bir blog sahibinin Nazi selamı veren Amerikan Başkanı Donald Trump’ı konu alan şu satırları bu türden tartışmalara bir örnek olarak verilebilir:

Bunu açıkça söylüyorum: Müslümanlar yeni Yahudilerdir. Sürekli olarak basında aşağılanan, siyasetçilerin günah keçisine dönüşen ve sokaklarda giderek daha fazla saldırıya uğrayan Müslümanlar inançları ve kültürleri nedeniyle cezalandırılmakta ve üstünlüğe susamış, tepeden bakma sarhoşluğu içindeki ön yargı gardiyanı tarafından zincire vurulmaktadır.³

2. Gil Anidjar, *The Jew, The Arab: A History of The Enemy*, (Stanford University Press, Standford: 2003); Gil Anidjar, *Semites: Race, Religion, Literature*, (Stanford University Press, Stanford: 2008); Matti Bunzl, “Between Anti-Semitism and Islamophobia: Some Thoughts on the New Europe”, *American Ethnologist*, Cilt: 32, Sayı: 4, (2005), s. 499-508; Ivan Kalmar, *Early Orientalism: Imagined Islam and the Notion of Sublime Power*, (Routledge, Londra ve New York: 2014); Ivan Kalmar ve Derek J. Penslar, *Orientalism and the Jews*, (University Press of New England, Hanover ve Londra: 2005); Ivan Kalmar ve Tariq Ramadan, “Antisemitism and Islamophobia”, *Routledge Handbook of Muslim-Jewish Relations*, ed. Yousef Meri, (Routledge, New York ve Londra: 2016); Brian Klug, “The Limits of Analogy: Comparing Islamophobia and Antisemitism”, *Patterns of Prejudice*, Cilt: 48, Sayı: 5, (2014), s. 42-59; Ben Gidley ve James Renton, *Antisemitism and Islamophobia: A Shared Story?*, (Palgrave Macmillan, Londra: 2016).

3. Charles B. Antony, “Muslims are the New Jews as Fascism Goes Mainstream”, *Middle East Eye*, 8 Aralık 2015.

Ancak İslamofobi ve antisemitizm arasında yapılan karşılaştırmalar herkes tarafından tam anlamıyla kabul görmemektedir. Her iki nefret objesi arasında birtakım benzerlikler ve farklılıklar olduğunu kabul eden Oxfordlu filozof Brian Klug asıl sorulması gerekenin “İslamofobi ile antisemitizm benzeşik midir?” sorusu olmadığını ifade etmektedir. Klug bu benzerliğin değer ve anlamının ne olduğunun sorulması gerektiğini ileri sürmektedir.⁴ Ancak “antisemitizm yeni İslamofobidir” diyenler veya inkar edenler bu benzerliğin stratejik bir değeri olduğunu düşünmektedir. Peki bu ne anlama gelmektedir? Söz konusu ifadeyi kabul edenlerin de etmeyenlerin de bir stratejisi vardır. Hatta bunun ötesinde her iki durumda da birden fazla strateji uygulanıyor olabileceğini iddia etmek de mümkündür.

Bu noktada sormamız gereken soru yalnızca İslamofobinin ne dereceye kadar yeni antisemitizm olduğu değil aynı zamanda bu söylemin buna inananlara ne getireceği ve inanmayanlara ise ne getirmeyeceği olmalıdır. Ve başlangıçta benim de buna inanmayanlar arasında bulunduğumu açıkça belirtmek isterim. Öyle inanıyorum ki tüm analogilerin sınırları olduğunun tamamen farkında ve katı ön yargıyla mücadeleye meraklı olanlarımız için “İslamofobinin yeni antisemitizm olduğu”nu ilan etmek stratejik bir anlam taşımaktadır.

“İslamofobi yeni antisemitizmdir” cümlesinin anlamını inceleyelim. Eğer bir şeyin başka bir şeyin yenisi olduğu söyleniyorsa (“yeşil yeni siyahtır” gibi) bu yeni olgunun eskisinin orijinal içeriğinden de bir şeyler taşıyacağı muhakkaktır. Yeşilin “yeni siyah” şeklinde yeniden tarif edilmesi, siyahın artık bir renk olarak geçerliliğini kaybettiği anlamına gelmez. Fakat yeşilin tamamen siyahın yerini alamadığı bir işlev veya içeriğinin mevcut olduğunu ima eder. ABD eski başkanı Barack Obama “Turuncu yeni siyah dildir” diyerek bu gerçeğe atıfta bulunmuştur.⁵

4. Klug, “The Limits of Analogy”, s. 458.

5. The Tonight Show Starring Jimmy Fallon, NBC, Konuk: Barack Obama, 9 Haziran 2016.

Bir Afroamerikan olarak Obama bunu söylerken –her ne kadar yanlış çıksa da– cildi ve saç rengi büyük oranda kızıl olan Donald Trump’ın yeni başkan olamayacağını ima etmiştir.

Bazı açılardan antisemitizmin eski rolünü bugün İslamofobi oynamaktadır. Bu rol ise İslamofobinin nefret dilinin en güncel ve moda ifadesi olmasından çok daha öte karmaşıktır.

Bu noktada çok daha ciddi bir iddia olan “İslamofobi yeni antisemitizmdir” örneğini ele alırsak, bu kavramı eleştirenlerin iddialarından farklı olarak biz antisemitizmin tamamen ortadan kalktığını söylemiyoruz. Dolayısıyla “İslamofobi yeni antisemitizmdir” ifadesini bu iddianın antisemitizmin artık tamamen ortadan kalktığı yönünde bir yargıya yol açacağını öne sürerek eleştirenler yanılmaktadır.⁶ Bizim söylediğimiz şudur: Bazı açılardan antisemitizmin eski rolünü bugün İslamofobi oynamaktadır. Açık ki bu rol İslamofobinin nefret dilinin en güncel ve moda ifadesi olmasından çok daha öte karmaşık olacaktır. Bu nedenle meselenin daha derin incelenmesi gerekmektedir.

Sanırım “İslamofobi yeni antisemitizmdir” ile ne demek istendiğini en basit anlatma şekli Batı’daki ön yargılı insanların tıpkı bir zamanlar Yahudileri algıladıkları gibi şimdi de Müslümanları küresel baş düşman olarak görmeleri gerçeğini dile getirmektir. Burada “şimdi” ile 1900’lerin sonlarından günümüze kadar olan zaman dilimi kastedilmektedir. “Bir zamanlar” ifadesi ile genellikle –antisemitizmin 1870 civarı ile 1945 arasında en revaçta olduğu dönem görmezden gelinerek– 1930’lar kastedilmektedir. Ben de bu yaygın uygulamayı takip ederek bugünün İslamofobisi ile karşılaştırmak için 1930’ların antisemitizmini göz önünde bulunduracağım.

6. Julie Nathan, “Islamophobia isn’t the ‘New Antisemitism’ and the Statistics Prove It”, ABC, 5 Ağustos 2016.

Şüphesiz 1930'ların dünyasında bugünün İslamofobisi ile antisemitizmi arasında Müslüman veya Yahudi olmanın dışında "bir numaralı düşman" olarak başka bir fenomen yer almaktaydı. Batı'nın savunmasına koşanlar o zamanlar düşmanı "komünizm" olarak tanımladılar. Aslında antikomünizm ile İslamofobi arasında önemli paralellikler bulunmaktadır. Fakat bu konu bu yazının çerçevesini aşmaktadır. Ancak şu kadarını söylemeliyim ki bu iki olgu arasında önemli paralelliklerin yanı sıra belirleyici farklılıklar da mevcuttur. Her şeyden önce komünistler nefret söylemi yasaları bakımından tanımlanabilir bir grup olmadıkları gibi bir ırk ya da etnik bir grup da değillerdi. Onlar sadece Batı aleyhtarı bir ideolojiyi seçen bir grup insandı. Komünistleri Soğuk Savaş sırasında düşman ilan etmek koyu bir ön yargının ifadesinden ziyade –her ne kadar sağ kanat antikomünizm akımlarından bazıları ırk ve din konusunda ön yargılı ve hoşgörüsüz olsalar da– malumun ilanıydı.

Yahudi ve Müslüman karşıtlığı genel olarak incelendiğinde bu iki olgu arasında farklı dönemlerde ön yargılı Batılılar tarafından bir numaralı düşman olarak algılanmalarından çok daha fazla somut benzerlikler olduğu görülecektir. Müslümanlar ile komünistler arasında bulamayacağımız ancak Müslümanlar ile Yahudiler arasında görebileceğimiz bu benzerliklerden biri de Hristiyanlıkla aynı gelenek içinde bulunan iki büyük dinin müntesipleri oldukları ve pek bilinmese de yüzyıllar boyunca büyük ölçüde birbiriyle ilintili dini kimlikler olarak yaşadıkları gerçeğidir. Antisemitizm ve İslamofobinin uzun, ortak bir tarihi vardır. Antisemitizm ve İslamofobi ortak bir dilden türemiştir ki bu ortak dil "oryantalizm"dir.⁷ Akademik jargonda Müslümanlar ve Yahudilerin –komünizmden farklı olarak– "radikalleşmiş" gruplar olduğu söylenir. "İslamofobi yeni antisemitizmdir" söylemi ırkçı bir ayrımcılıkla ötekileştirilen bir numaralı dini grup olarak Yahudilerin yerini günümüzde Batı'da ön yargılı kişilerin nefret ettikleri Müslümanların aldığı ileri sürmektedir.

7. Kalmar ve Ramadan, "Antisemitism and Islamophobia", s. 350-371.

HRİSTİYAN BATI'DA YAHUDİ VE MÜSLÜMAN KARŞITLIĞININ ORTAK TARİHİ

Yahudilik ve İslam, Hristiyanlığın sınırlarını geniş bir çerçevede tek Tanrı inancı ve birbiriyle örtüşen ortak bir dizi kutsal anlatı esasına dayalı "İbrahimi" din geleneği içerisinde tanımlanmaktadır. "Yahudi", "Müslüman" ve "Hristiyan" terimlerinin bizzat kendileri esnek ve sürekli değişen ve gelişen bir içeriğe sahiptir. Bu bağlamda değişmeyen tek şey bu üç dinin de tüm dönemlerde birbiriyle çok yakın ilişki içinde oldukları gerçeğidir. Bu üç yönlü bağımlılık Yahudilik ve İslam'ı hem Hristiyanlık ile hem de birbirleriyle ilişkili kılmaktadır. İslam'ın doğuşundan itibaren Müslümanlar da tıpkı Yahudiler gibi Hristiyanlığın düşmanı olarak görülerek hem pek çok Hristiyan din adamı hem de Hristiyan halk tarafından asırlarca alaya alındılar. Ortalama Hristiyanlar, Yahudileri Tanrı'yı doğru şekilde tanımayan, yanlış dine inanan ve dahası inatla İsa'nın bir kurtarıcı ve "Allah'ın oğlu" olduğunu tanımayı reddeden insanlar olarak gördüler. Tarih sahnesine İslam'ın çıkışıyla birlikte Müslümanlar da yanlış bir dine inanan, yanlış bir tanrıya iman eden hatta tıpkı Yahudiler gibi İsa Mesih'i reddeden sapkınlar olarak muamele gördüler. Elbette bunlardan bir kısmı İsa'nın Müslümanlar tarafından bir peygamber olarak tanındığından haberdardı. Ancak bunu bilmeleri durumu değiştirmedir. Zira Müslümanlar İsa'nın uluhiyetini reddediyorlardı.

Müslümanlar Ortaçağ ve daha sonraki dönemlere ait çok sayıda metinde gerçek Hristiyanlığı (yani Batı Hristiyanlığını) bilen fakat onu çağın gerisinde kalmış ve eski diye reddedip "Musa'nın emirleri" yerine konulduğu gerekçeyle inatla İsa Mesih'in hakikat mesajını reddeden insanlar olarak görüldüler.⁸

8. Jeremy Cohen, *Living Letters of the Law*, (University of California Press, Oakland: 1999); Susan Conklin Akbari, "Placing the Jews in Late Medieval English Literature", *Orientalism and the Jews*, ed. Ivan Kalmar ve Derek J. Penslar, (University Press of New England, Hanover ve Londra: 2005), s. 32-50.

Böylece İslam, Hristiyanlıktan sonra gelmesine rağmen gerçek bir yenilik olarak değil Hristiyanlık öncesi tektanrıcılığa (Yahudiliğe) bir geri dönüş olarak görülmüştür. Buna binaen Yahudiliğe yöneltilen itiraz, eleştiri ve düşmanlıklar İslam'ı da hedef almıştır. Kısacası eski Yahudi portresi Müslüman tasavvuru için hazır bir şablon sunmuştur. Ortak Hristiyan terminolojisi ve özellikle Hristiyanlığın popülerleşmiş versiyonlarında Yahudilerin taptığı “Eski Ahit Tanrısı” –Yahudiliğe ait bir terim olmadığı halde– “Yehova” ve Müslümanların tanrısı ise –sadece Tanrı manasına gelmesine rağmen– Allah olarak adlandırılır. Bu her iki ilah kavramı da Hristiyan zihninde aynı özelliklere sahiptir. Mutlak despotik Tanrı yasası üzerine yazan Harold Bloom şu sonuca varmıştır:

Yehova'nın vaaz ettiği ilah kavramı Hristiyanlıkta varlığını kaybetti ancak İslam'ın Allah tasavvurunda varlığını sürdürmeye devam etti.⁹

İslam'ın Allah tasavvuru Tevrat'taki Tanrı tasavvuruyla çok yakından ilgilidir. Klasik Hristiyan öğretisine göre Eski Ahit'in ilah tasavvuru keza Yahudilikte de varlığını korumaya devam etmiştir.

Şüphesiz Hristiyan teolojisi Yehova ile Allah arasında çok önemli bir fark görmektedir. Allah “daha üst” bir tanrıya dönüşme potansiyeline sahip değildir. Allah adeta “gelişmesi önlenmiş bir Yehova”dır: Hiçbir zaman “baba tanrı” olmayacaktır. Dolayısıyla İbranice kutsal kitaplar daha sonraki Yeni Ahit (İncil) mesajına uyumlu olacak şekilde okunabilir ve yorumlanabilir. Kur'an ise dışarıda kalmalıdır. Bu önemli fark haricinde Hristiyan oryantlizminde Müslümanların “tanrı tasavvuru” çoğunlukla Yehova'dan farklı olmaktan ziyade ona benzemektedir.

Nefret ve hoşgörüsüzlüğün “öteki”ne yansıtılmasının tersten bir ifadesi olarak Hristiyan sevgisinin Hristiyan hoşgörüsüzlüğü fikrinden türediği gerçeği paradoksal olduğu kadar önemli-

dir de. Ancak aynı zamanda tüm İbrahimi dinler –Yahudilik ve İslam kadar Hristiyanlık da– bağlarından başka bir yardımcıya ihtiyaç duymaksızın yalnızca yüce ve aşkın bir güce teslim olmayı talep eder. Ancak bu mutlak itaat ve boyun eğişle Tanrı'nın iyi ve lütuftakar olduğu inancı birbirini tamamlar. İnananların Allah'ın insanlar için yalnızca kurallar koymadığına aynı zamanda onları sevdiği ve önemseydiğine dair itimatları tamdır. İyiliğinden emin olunan bir Tanrı'ya teslimiyet ise kainatın her insan için özel bir yer olduğuna duyulan güveni ifade etmenin İbrahimi bir yoludur. Bu itikadi bir kabul olarak görülmelidir. Zira insana özel bir anlam atfeden bu inanışa dair nesnel bir kanıt mevcut değildir. Dolayısıyla kainatı yöneten yüce bir güç kavramı aslında bu gücün sevgisiz ve umursamaz oluşu ve tek amacının sadece kendi memnuniyeti olması endişesini de beraberinde getirmektedir. Bu inanç doğrultusunda Freud'un bahsettiği “ön baba” (*primal father*) tipolojisinin tam da Batılının Doğulu despot imajına uyduğu görülmektedir. Öte dünyada Allah, bu dünyada sultanlar, emirler ve aye-tullahlar... Batı'nın zihninde oluşturduğu Müslüman toplum imajının bu despotik şahsiyetlerinin Hristiyanlığın İslam'a ve Yahudiliğe yansıttığı birer projeksiyon olduğu anlaşılmaktadır.

İslam'ın doğuşundan itibaren Müslümanlar da tıpkı Yahudiler gibi Hristiyanlığın düşmanı olarak görülerek hem pek çok Hristiyan din adamı hem de Hristiyan halk tarafından asırlarca alaya alındılar.

Esasen İslam'a biraz aşına olan herkes Allah'ın pek çok ismi yanında Rahman'ın (merhamet eden) ilk sırada geldiğini bilmektedir. Allah'ı zalim ve kalpsiz bir cezalandırıcı olarak tanımlamak tek kelimeyle yanlıştır. Nitekim aynı şey Yahudilikteki tanrı kavramı için de geçerlidir. Ana akım Yahudi geleneğine göre Tanrı dünyayı “she-losh-srehmiddot” veya 13 Esas'a göre yönetmek-

9. Harold Bloom, *Jesus and Yahweh: The Names Divine*, (Riverhead Books, New York: 2005), s. 13.

tedir ve bunların tümü merhamet ve affetmenin ilkeleri veya özellikleri olarak yorumlanmaktadır. Yasacı Yehova/Allah düpedüz Batılı Hristiyanın kendi tanrısı tarafından sevildiğine dair güven tazelemek için icat edilmiştir. Bu durum Batılı Hristiyanın bunun aslında diğer türlü olabileceğine dair bilinçaltı korkusunu monoteist dindışları olan Müslüman ve Yahudilere yansıttığının da bir göstergesidir.¹⁰

Modern çağda Müslümanlar ile Yahudiler arasında kurulan semitik bağ ve özdeşlik ile İslam dini Müslümanlığın hem Yahudilik hem de İslam kaynaklı bir Arap dini olduğuna inanan Hegel gibi filozoflar tarafından ırksallaştırıldı.¹¹ Ancak Hegel Hristiyanlığın özellikle de Germenler tarafından kabul edilmesiyle birlikte “Arap dini”nin sınırlarının ötesine geçtiğini düşünürken İslam inanç havzasının kısa süre de olsa muhteşem eserler ve faaliyetlerin merkezi haline geldiğine inanıyordu. Hegel burada –kendi döneminde gerilemeye başladığını ve ortadan kaybolduğunu gördüğü– Ortaçağ’da gelişen Müslüman felsefesi, şiiri ve sanatına göndermede bulunuyordu.

19. yüzyılın sonunda uzun süre Yahudiler ile Müslümanlar arasındaki benzerliklerin gözlemlenmesi sürecinde iki dine de “Sami” denilerek modern ve ırkçı bir biçimlendirme ve isimlendirmeye gidildi. Samiler özellikle İbrani ve Arapça olmak üzere geleneksel olarak Sami dillerini konuşmuş veya konuşan insanlardı. Bu yüzden Yahudiler Arapların ırkdaş akrabaları olarak isimlendirildi. Fakat Araplar aynı zamanda “Türkler”in yerini alarak Müslümanların bir numaralı örneği haline geldi.¹² Samilere karşı olanlara “Sami karşıtı” denmesinin sebebi 19. yüzyılın sonunda Yahudi düşmanlarının Yahudiler ile Arap Müslümanlar arasındaki akrabalık bağına atıfta bulunmalarıydı. Sami karşıtları böylece

10. Allah ve Yehova ile ilgili bir tartışma için bkz. Ivan Kalmar, “The Obscene Father: Allah, Jehovah, and the Oriental Despot”, *Early Orientalism*, (Routledge, New York ve Londra: 2014).

11. Georg Wilhelm Friedrich Hegel, *Lectures on the Philosophy of Religion*, (ilk baskı Berlin: 1832), Cilt: 2, (University of California Press, Berkeley: 1987), s. 129.

12. Kalmar ve Penslar, “Introduction”, *Orientalism and the Jews*.

Araplar veya Müslümanlarla ilintili olduğunu düşündükleri Yahudilerin Avrupa’daki yabancılar olduklarını vurguluyorlardı. Onlar Avrupa’nın değerlerini paylaşmıyorlardı.

Avrupa’nın değerleri arasında “din özgürlüğü” şeklinde lanse edilenler arasında Avrupalı devletlerin ve devlet seçkinlerinin kendilerini Hristiyan kilisesi hiyerarşisindeki siyasi iktidardan azat etme mücadelesi vardı. Bu mücadele laik olanı dini yaşamdan ayırt etme biçiminde ifade edildi.¹³ Kamusal yaşamın (hükümet, okullar ve benzerleri) dini toplulukların (ABD’de bizzat dinin) etkisinden uzak olması beklenmekteydi. Dini yaşam öncelikle özel alana indirgenmişti. Kamuda herkes bir bireydi ve dini kimlikler herhangi bir rol oynamıyordu.

Başından beri Yahudiler bu yeni laik ideolojinin test edildiği bir topluluk oldu. Yahudilere sivil haklar tanımaya karar veren Devrimci Fransız Millet Meclisinin bir toplantısı sırasında Clermont-Tonnerre tutkuyla “Yahudi milletine hiçbir şey, Yahudilere bireysel olarak her şey”¹⁴ diye haykırdı. Kont Yahudilere sivil haklar tanınmasını toplumsal haklarının geri alınması şartına bağladı. Bu ise Yahudi toplumunu durumdan memnun daha “laik”ler ve toplumsal haklarını bireysel haklara tercih eden Alsace Yahudileri gibi daha “dindar”lar olarak ikiye böldü. Clermont-Tonnerre’nin sözleriyle geleneksel Yahudiler böylece “ulus içinde bir ulus” olarak etiketlendi.¹⁵ Bugün benzer şekilde Müslümanların da laikliğin düşmanı şeklinde etiketlendikleri aşikar. Laiklik taraftarlıktan uzak bir şekilde her zaman dindar çoğunluğun birtakım değerlerinin kurumsallaştırılması anlamına gelirken azınlıkların değerlerini münhasıran “din” olarak belirtilen özel bir alana yerleştirmiş oldu.

13. Bu gelişimle ilgili önemli bir tartışma için bkz. Asad Talal, *Formations of the Secular: Christianity, Islam, Modernity*, (Bölüm: 6), (Stanford University Press, Stanford: 2003).

14. Bir millet olarak Yahudilere hiçbir şey, birey olarak Yahudilere her şey.

15. Clermont-Tonnerre bu ifadeleri 23 Aralık 1789’da Millet Meclisinde bir konuşması sırasında kullandı. Bkz. Lynn Hunt, *The French Revolution and Human Rights: A Brief Documentary History*, (Bedford/St. Martin’s, Boston ve New York: 1996), s. 8.

İslamofobik ve antisemitik retoriğe rağmen Batı'da yapılan tartışmalarda direkt "dini dogma"lara atıfta bulunulmamakla birlikte İslam ve Yahudilikle ilgili yürütülen karşıt propagandalarda sevgisiz ve acımasız dini yasaların mukabiline sevgi ve merhamet dini (Hristiyanlık) konularak metafizik bir kıyaslamaya gidilmektedir. Popüler tasavvurlarda bu sevgi yoksunu dini yasanın başlıca örnekleri "taşlama/recm" ve "elleri kesme" gibi klasik cezalandırma biçimlerinde görülmektedir.

İnternette "Eski Ahit" veya "İslam" ile "taşlama" ve "el kesme" ile ilişkili yüz binden fazla kayda rastlanabilir. Örneğin "Kalp ve Ruh" adlı bir BBC programında spiker Celeste Hicks Mali'nin kadim kentlerinden Timbuktu'da Tuareglerin başı çektiği zulmü tartışmaktadır. Malili konuştundan yaşanan zulme örnek vermesini isteyen Hicks "Taşlama veya elleri kesme?" şeklindeki sorusuna yayının geri kalan kısmında bu tür cezalandırmaya ilişkin somut herhangi bir vakanadan söz edilmemekle birlikte "Evet, taşlama ve elleri kesme" cevabını almıştır.¹⁶

Tipik olarak "recm ve el kesme"nin fanatik hayranları "İslamcılar" olarak tanımlanmaktadır. İslamcılar, İslam'ın daha yerli biçimi (Arap olmayan formu) ile ters düşen kişiler olarak tasavvur edilmektedir. Teröristlerin "kötü İslam"ı Eski Ahit'e yakın "şeriat esası" ile ilişkilendirilirken Batı'nın yerel müttefiklerinin "iyi İslam"ında ise Batı ile paylaştığı varsayılan hoşgörü değerlerinin altı çizilmektedir.

"Recm" genellikle zina yapan bir kadın ya da bir erkeğe yöneliktir, şiddeti ve cinselliği birlikte resmetmektedir. Suçluların taşlanması gerçekten de hem Yahudi hem de İslam geleneğinde kanunlaştırılmıştır.¹⁷ Bir hırsızın ellerinin kesilmesi İbranice İncil'de yer alan bir ceza değildir. Ama Eski Ahit'in şer'i esasında "göze göz, diş

diş" şeklinde bir ifade bulunmaktadır.¹⁸ Kısas yasası biraz farkla İbranice İncil kadar Kur'an'da da mevcuttur.¹⁹

Kur'an'ın bizzat kendisi kadar haham kaynakları da²⁰ tıpkı İsa gibi merhameti tercih ederek cezalandırmadan vazgeçmeyi önermektedir. Ancak İsa'nın o ünlü "diğer yanağını da çevirme" çağrısı²¹ muhtemelen Müslümanlar ve Yahudiler tarafından duygudan yoksun bir şekilde uygulanan kısasa karşın bir tür Hristiyanca sevginin en bilinen örneğidir. Nitekim İsa "düşmanlarını sev" demektedir.

Hakikaten son zamanlarda Batı'da Yahudiler Müslümanlardan çok daha az dini yasalara dayalı "sert ve acımasız" uygulamalarla suçlanmaktadır. Buna karşın 21. yüzyılda Avrupa'da bebek veya çocukların sünnet edilmesine ya da eti yenen hayvanların kesilmesine karşı yasalar çıkarılmıştır. Bu durum "sert ve acımasız bir yasa" ile "merhamet rejimi" arasında çok eskiye dayalı ve kemikleşmiş bir karşıtlığın yüzeye çıkmasına sebep olmuştur. Söz konusu karşıtlık şimdilerde otoriter baskı medeniyeti ile insan hakları ve özgürlük medeniyeti arasında bir çatışmaya dönüşmüştür.

Açık konuşmak gerekirse herkes Yahudiler ve/veya Müslümanlardan aynı anda ve aynı biçimde nefret etmiyordu. Ama nefret edenlerin çoğu için bunlar aynı düşmanın iki yüzüydü. Elbette tek ve büyük bir fark vardı. Gil Anidjar'ın ifadesiyle Yahudiler iç düşman, Araplar dış düşmandı.²² Daha önce de belirtildiği gibi "Arap" Batı'da en sıradan insanlar için "Müslüman" ile aynı şeydi. Birçok Yahudi Batılı Hristiyanların arasında yaşarken Müslümanların çoğu Batı haricinde yaşıyordu.

18. "Şeriat kanunu" çeşitli İslami meşru geleneklerin karmaşıklığından tamamen habersiz insanların sıklıkla kullandığı aşına ve tek bir terimdir.

19. Exodus 21:24; Kur'an 5:45.

20. Örneğin Talmud Bava Qamma 83b.

21. "Göze göz denildiğini işittin ama sana derim ki: eğer biri sana tokat atarsa diğer yanağını da çevir." Matthew 5:39.

22. Anidjar, *The Jew, the Arab*, s. 15 ve 38.

16. "Beyond the War: Faith and Culture in West Africa", BBC-Heart and Soul, 9 Nisan 2013, <http://www.bbc.co.uk/programmes/p016tmhv>, (Erişim tarihi: 8 Mart 2018).

17. Örneğin Leviticus 20:10-12 ve Müslim 10:1025 dahil çeşitli hadisler.

İslamofobinin yeni antisemitizm olduğu önermesini bu kadar güçlü kılan şey artık Müslümanların nefret edilen “dış” değil “iç” düşman olarak görülmesidir. Aynı zamanda Müslümanlar bir numaralı hem dış düşman hem de iç düşman haline gelmişlerdir. Müslüman bir numaralı dış düşman olduğu kadar aynı zamanda güvenilmez, yeni uluslararası komplodur. Öyle ki “bizi” dışarıdan ve içeriden tehdit eder. Eskiden geçerli olan Yahudi imajının yerini günümüzde Müslüman almıştır.

Bugünün İslamofobisi esasında milyonlarca Müslümanın eski koloniler ve yarı sömürgelerden Batı dünyasına göçünün yan ürünüdür. Göç 1970’lerde başlamış ve Müslümanlar kısa sürede fark edilmiştir. Zira İslamofobi bilinen bir ifade haline gelmiştir.²³

Terörizmin İslamofobinin bir sebebi olarak görülmesi ise daha sonradır. 11 Eylül “İslam” adına düzenlenen ilk saldırı değildi. Fakat Dünya Ticaret Merkezi kulelerini imha eden bu intihar saldırısı kendini benzerlerinden azade zanneden ABD’de meydana gelen en dikkat çekici ve en önemli eylemdi. Teröristlerin New York’ta Batı’nın finans ve ticari gücünün mimari sembolüne saldırabilmesi onların artık aramızda oldukları inancını artırdı. Başlı dertte “eski dünya”dan bir okyanusla ayrılmış ABD’nin hedef alınması Batı’nın güvensizliğini Fransa gibi Batılı bir ülkede daha önce düzenlenen terör saldırılarından daha çok etkiledi. Ön yargılı kişilerce bu eylemleri gerçekleştiren teröristler İslam’ın özünde var olan bir itici güçle hareket eden insanlar olarak görüldü. Ancak bu ön yargılı kişilerin duyduğu hüsranın temel sebebi sömürge mirasının bir sonucu olarak sömürülen coğrafyadan Batı’ya kitlesel göçlerin başlamış olmasıydı.

Bir nefret saiki olarak göç, nefret duyanlar için antisemitizmi –en yoğun olduğu 19. yüzyıldan Nazi dönemine kadar geçen sürede– İslamofobiden ayırt eden bir unsur olarak görülüyor

23. Edward Said, “Orientalism Reconsidered”, *Cultural Critique*, Sayı: 1, (Güz 1985), s. 89-107.

olabilir. Ancak dikkatle incelendiğinde modern antisemitizmin de göçe verilen bir cevap olarak yükselişe geçtiği görülecektir. Rus İmparatorluğu ve Avusturya-Macaristan’ın komşu bölgelerinden yüz binlerce Yahudi kent merkezlerine; Budapeşte ve Viyana’dan Paris, Londra, New York ve Buenos Aires’e kadar değişik noktalara göç etmişlerdir. Siyasi antisemitizmin önde gelen yazarlarından Fransız Edouard Drumont Fransa’nın bugünkü Litvanya’nın başkenti Vilnius’taki Yahudilerce istilasını tasvir etmiştir.²⁴ Hatta Fritz Mauthner gibi Yahudi göçmenler Almanya’ya girişten men edilmiştir.²⁵ Daha sonra Alman Yahudileri bizzat mülteci durumuna düşüncü Çekoslovakya’da Alman etkisinde bir yayının manşetinde “Yahudi göçmen toplumunun onları burada istemediğimizi anlaması gerek” ifadesine yer verilmiştir.²⁶

Göçün ötesinde İslamofobi ile antisemitizm arasındaki paralelliklerin açığa çıktığı başka önemli bağlamlar da bulunmaktadır. “Liberal” bakış noktasından İngilizlerin Avrupa Birliği’nden (AB) ayrılmak için halk oylamasına başvurması, Donald Trump’ın Amerikan başkanı seçilmesi ve Batı’da Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin gibi otoriter figürlere giderek artan rağbet²⁷ dahil bir dizi “talihsiz olay” siyasetçilere duyulan şüphenin yaygınlaşması ve otoriterliğin yerleşmesiyle ilişkilendirilmektedir. Açıktır ki bu durum günah keçisi olarak görülen İslamofobinin yükselişini de etkilemiştir. Demokratik seçimle işbaşına gelen siyasetçilere duyulan nefret en azından Almanya, İtalya ya da Fransa’da savaş öncesinde hissedilen nefret kadar güçlenerek antisemitizmin yükselişini tetiklemiştir.

24. Edouard Drumont, *La France Juive; Essai D'histoire Contemporaine*, Cilt: 1, (C. Marpon&E. Flammarion, Paris: 1886), s. 10.

25. Fritz Mauthner ve Arthur A. Landsberger, *Judentaufen*, (Müller, Munich: 1912), s. 75-77.

26. Vecer, Holocaust.cz, 14 Ekim 1938, <http://www.holocaust.cz/zdroje/dokumenty/antisemitismus/antisemitismus-za-druhe-ceskoslovenske-republiky/press-3/zidovska-emigrace-nechape-ze-jizde-nehceme>, (Erişim tarihi: 13 Aralık 2016).

27. Alan Feuer ve Andrew Higgins, “Extremists Turn to a Leader to Protect Western Values: Vladimir Putin”, *The New York Times*, 3 Aralık 2016.

Antisemitizm –her ne kadar burada paralellikler az gibi görünse de– İslamofobi gibi sömürgeciliğin tarihi bağlamında yorumlanabilir. Böylesi bir inceleme yapıldığında hemen fark edilecektir ki sözde “Doğulu” Yahudilerin geldikleri bölgeler iki büyük gücün (Rusya ve Avusturya-Macaristan) bir nebze sömürgeci gibi olan yerlerdi. Ayrıca Yahudiler bir dereceye kadar sömürge nüfusuna uyum sağlarken kendi etnik, dini ve millî kimliklerini ifade etme özgürlüğüne sahip değillerdi.

Nihayet terörizm de antisemitizmde önemli bir rol oynamaktadır. Siyaseten motive olmuş anarşist terör Birinci Dünya Savaşı öncesi ve sonrasında epey yaygındı. Bazı Yahudilerin terör eylemlerine karışması bahane edilerek yapılan bu eylemler Yahudi düşmanlarınca bütün Yahudilere mal edilmekteydi.²⁸

Aynı derecede önemli bir diğer nokta ise İslamofobinin komplo teorilerine beslediği sempati ve tüm dünyayı yönetmek isteyen bir “düşman”ın hain planlarını açığa çıkarma hevesiyle antisemitizme benziyor oluşudur. Bruce Bawer’in *While Europe Slept: How Radical Islam is Destroying the West from Within*²⁹ (Avrupa Uyurken: Radikal İslam Batı’yı İçeriden Nasıl Mahvediyor) kitabı aslında her şeyi anlatmaktadır. Kitabın başlığı sadece “radikal İslam”a gönderme yaparken kitabın içeriğinde sıklıkla İslam ile ilgili başka tuhaf isimlendirme ve nitelendirmelere de yer verilmektedir. Kitapta yalnızca İslamofoblar değil aynı zamanda radikal İslam da Naziler ile kıyaslanmaktadır. Batı’ya sızmış ve “sömürgeleşmiş” Müslümanlar Batı çökünceye kadar temellerini kemirmektedir. Ancak birçok Avrupalı uyurken bazıları ve Bower gibi maskeleri düşürenler uyanıktır. Bu uyuyan, aldanmış, merhametli kalpler Müslümanları içeri davet eder ve kendi kumpaslarına yönelik her tür eleş-

tiriyi bastırır. Onlar kötü nam salmış sahte belge ve modern antisemitik aşırıcılığın İncil’i *Protocols of the Elders of Zion*’da aşağılanan liberal basın ile inceden inceye kıyaslanabilen “uluslararası sol”dur. Bunlar da ulus ötesi vatan hainleridir.³⁰ (Kendinden nefret eden Walter Rathenau çelişkili bir şekilde burada sözünü ettiğimiz Yahudi Büyükler’den biridir.)

Tarihi açıdan Tek Tanrı’ya tapmayı bir dünya imparatorluğu inşa etmenin gerekçesi olarak ilk kullananların Hristiyanlar olduğu göz önüne alındığında Yahudiler veya Müslümanların dünyaya egemen olmak istedikleri suçlamasının ne denli ironik olduğu anlaşılacaktır. İslam’ın siyasi iktidar arayışı ilk kez Bizans’a muhalefeti sırasında ortaya çıkmıştır. Daha sonra Hristiyanlar ile Müslümanlar arasındaki mücadeleler ilk başta Müslümanların lehine görünse de en azından 18. yüzyılın sonundan itibaren Hristiyan Batı egemenliği ile sonuçlanmıştır. Müslüman deneyimi Doğulu bir emperyalizmi beslemekten çok daha fazla Batı emperyalizmine direnen bir deneyim olmuştur. Bu nedenle Hristiyan Batı’da Büyük İskender’in bile asla hayal etmediği egemenliğe erişen birçoklarının diğer dini toplulukları dünyayı ele geçirmekle suçlaması oldukça ironiktir.

Bu gerçekleri yüzyıllardır Müslümanlar ve Yahudilerin Hristiyan Batı’nın ortak düşmanı olarak görülmeleriyle bir arada düşündüğümüzde Edward Said’in niçin antisemitizmdeki Yahudi figürü ile Arap figürünü Müslüman olarak okumanın antisemitizmin gayesiyle esasen aynı şey olduğunu söylediğini de anlarız. Dolayısıyla Said’in o dönem Araplara yönelik tartışmalarda kolayca fark ettiği bu gerçeği genel olarak Müslümanlarla ilgili söylemlerde de tespit etmek mümkündür.³¹

28. Paul Knepper, “The Other Invisible Hand: Jews and Anarchists in London before the First World War”, *Jewish History*, Cilt: 22, Sayı: 3, (2008), s. 295-312.

29. Bruce Bawer, *While Europe Slept: How Radical Islam is Destroying the West from Within*, (Doubleday, New York: 2006).

30. Michael Hagemester, “The Protocols of the Elders of Zion: Between History and Fiction”, *New German Critique*, Sayı: 103, (2008), s. 83-95.

31. Said, *Orientalism*, s. 286.

FARKLAR

Bu gerçeklere dikkat çekmek o zamanki antisemitizm ile şimdiki İslamofobi arasındaki ciddi ve önemli farklar bulunduğunu inkar etmek anlamına gelmez. Tarafsız bir şekilde bakıldığında Yahudilerin –Yahudi aleyhtarları kadar olmasa da– 19. yüzyılın sonuna kadar pek çok Batı ülkesinin kültür ve iş dünyası elitlerinin önemli bir parçası oldukları görülmektedir. Pek çok Yahudi siyaset, bilim ve medyada öncü rol oynamıştır. Müslümanlar bazı istisnalar dışında şimdiye kadar bu tür bir “başarı”ya ulaşmamışlardır.

İslamofobinin yeni antisemitizm olduğu önermesini bu kadar güçlü kılan şey artık Müslümanların nefret edilen “dış” değil “iç” düşman olarak görülmeleridir.

Diğer büyük bir fark Yahudi düşmanları bir mil uzaklıktan kokusunu alabilecek kadar Yahudileri tanıdıklarına ikna olsalar ve onlara bugün Suriyeli mültecilere karşı gösterdikleri gibi ırkçı yabancı muamelesi yapsalar da gerçekte Yahudileri tanımaları Müslümanları teşhis etmelerinden daha zordur. Bu nedenle Nazilerin ilk yaptıkları işlerden biri Yahudileri betimlemek için onları sarı yıldız takmaya zorlamaktır. Esasında pek çok Bosnalı veya Türk Müslüman için böyle olmasa da din değiştirenler dışında Müslüman göçmenlerin çoğu bugün “beyaz olmayanlar” şeklinde nitelendirilmektedir. Böylesi bir nitelendirmenin Yahudilere yönelik nitelemeye kıyasla çok daha fazla doğruluk payı mevcuttur. Bu durum Yahudilerin görünmez oldukları, öte yandan gizli güç olduklarına ilişkin komplo teorilerini güçlendirirken aynı zamanda ten rengi gibi gerçek bir olguyu işaret ettiğinden Müslümanlara karşı ayrımcılığı daha da kolaylaştırmaktadır.

Yahudilerin yoğun olarak yaşadıkları –İsrail hariç– hiçbir ülke yok iken yoğun Müslüman nüfusa sahip bazı petrol zengini ülkelerde milyonlarca insanın varlığı bu konuya antisemitizmde görülmeyen modern jeopolitik bir boyut eklemektedir.

Böylesine önemli farklılıklara rağmen antisemitizmin en şiddetli olduğu dönem ile bugün İslamofobi arasında “İslamofobi yeni antisemitizmdir” aforizmasının isabetli bir terim olduğunu söylemeye yetecek kadar benzerlikler mevcuttur. Zira gördüğümüz gibi “İslamofobi yeni antisemitizmdir” ifadesinin asıl işlev ve amacı bu iki olgu arasında harfi harfine bir eşitlikten söz etmek değil daha ziyade geçmişte yaşananların gelecekte tekrar etmemesi adına bir ikaz ve uyarıdır. Ancak bu uyarı antisemitizmdeki gibi İslamofobinin de Yahudi soykırımı boyutunda bir katliama yol açabileceği şeklinde değildir. Hiç kimse bir Müslüman soykırımı olacağı önermesinde bulunmamaktadır. Verilmek istenen mesaj şudur: Daha kötüye gitmeden İslamofobiyi şimdi durdurun. “Daha kötü”nün altı milyon insanın planlı katli anlamına gelmesi gerekmez. Ancak bundan daha kötüsü milyonlarca Müslümanın ölüm dahil ciddi eziyet çekmesi ihtimalidir ki bu Batı’da özgürlük ve demokrasinin ölümü anlamına gelecektir. Bu nedenle Müslümanlar ve gayrimüslimlere İslamofobi ile mücadele çağrısı yalnızca dayanışma değil aynı zamanda kendi varlıklarını koruma anlamında öz savunmaya davet niteliğindedir.

İSRAİL BAĞLANTISI

“İslamofobi yeni antisemitizmdir” ifadesi daha büyük ve potansiyel bir kötüye karşı uyarı ise o halde bu ifadenin kullanılmasına karşı çıkmanın gerekçeleri ne olabilir? Bu konuda yürütülen tartışmalara yakından bakıldığında bu karşı çıkışın gerçek sebebinin akademik araştırmalarla ortaya konulmaya muhtaç somut gerçeklerden ziyade bu ifadenin stratejik kullanımıyla ilgili olduğu görülmektedir.

Zira iyi bilindiği gibi “yeni antisemitizm” kavramına rakip bir kavram ortaya çıkmıştır ki bu kavram antisyonizmdir. Rakip iddia “Antisyonizm yeni antisemitizmdir” şeklindedir. Kimi İsraililer –ki bunları Yahudiler veya İsraililerin tamamı gibi düşünmemek bu noktada önem arz etmektedir– antisemitizmin Batı’da ciddi yükselişte olduğunu ileri sürmektedir. ABD Dışişleri Bakanlığı 2015 tarihli uluslararası din özgürlüğü yıllık raporunda “İsrail karşıtı hassasiyetlerin aynı yıl haddi aşarak antisemitizme dönüştüğü” değerlendirmesinde bulunmuştur. Raporun dayandırıldığı deliller arasında Filistin yanlısı militanların Yahudilere ve İsrail’e karşı düzenledikleri saldırılara yer verilmiştir.³² Bunlar çoğunlukla aralarında göçmenlerin bulunduğu Batılı ülkelerde yaşayan Müslümanlardır. Bağımsız federal hükümet komisyonu olan Amerikan Uluslararası Din Özgürlüğü Komitesi tarafından hazırlanan rapor tipik antisyonist karşıtı duruşun iyi bir özeti niteliğindedir. Nisan 2015 tarihli bu raporda antisemitik saldırıların sıklıkla İslam’ı yanlış yorumlayan Müslümanlar tarafından düzenlendiği not edildikten sonra şu sözlere yer verilmiştir:

Avrupa’nın önde gelen devlet başkanları Yahudi nefretinin yayıldığını kabul etmektedir. Yahudiler kendi dini özgürlüklerinin ihlal edildiğini, mezarlıklarının zarar verilerek yıkıldığını, sinagoglarına saygısızlık edildiğini ve Yahudilerin hayatlarını kaybettiklerini düşünmektedir. Kimileri Avrupa’daki Yahudilere değil de İsrail devletine duyulan nefretin bu yükselmenin sebebi olduğunu belirtmektedir. Ancak nefret edenlerin pek çoğu “bütün Yahudilere ölüm” şeklinde haykırmaktadır. Yanlış düşmeyin. Avrupa’daki Yahudi öğrencilere karşı girişilen terör saldırıları çoklukla İsrail’i gayrimeşrulaştırmak üzere geliştirilmiş söylemleri dillendiren ve İsrailileri şeytanlaştırarak bu işi kendi ülke standartlarının çok üstüne çıkararak kişiler-

ce oluşturulan antisemitizm için bir örtü niteliğindedir.³³

Bununla birlikte açıkça görülmelidir ki İsrail’in politikaları Yahudi öğrencilerin öldürülmesini haklı çıkarmazken teröristlerin zihinlerinde kesinlikle –ne kadar sapkın olursa olsun– böyle bir bağlantı kurulduğu görülmektedir. Bununla birlikte elbette ki “antisyonistler” arasında pek çok antisemitik kişi vardır. Antisyonist ifadesi tıpkı “siyonist” kelimesinin kendisi kadar yaygın ve dikkatsizce kullanılan bir ifadedir. Nitekim bazı Yahudi aleyhtarları “siyonist” kelimesini “Yahudi” ile eş anlamlı olarak kullanmaktadır.

Ancak Uluslararası Din Özgürlüğü Komisyonu “bugünün antisemitizminin 1930’lardakinden farklı” olduğunu kabul etmektedir. Benzer karşılaştırmalarla –İslamofobi ve antisemitizm karşılaştırması da dahil– benzerlik ve farklılıklar mevcuttur. Bunlardan birinin diğerine kıyasla kabul görüp ön plana çıkarılması –zaruri olarak değilse de– ancak siyasi bir strateji tercihi olarak görülebilir. Ancak antisyonistleri klasik Batılı Yahudi düşmanları ile özdeşleştirerek aynı şekilde resmetmek en hafif ifadeyle meseleyi basitleştirmek demektir. Sonuçta bu indirgemeci tavır “antisemitizm” teriminin İsrail’e ilişkin eleştirileri göz ardı etmek için yürütülen pasif agresif kampanyalarda tarafgir bir yafta olarak kullanıldığının açık bir göstergesidir.

Antisemitizmin klasik ve antisyonist olmayan türünün aslında yükselişte olduğu doğru olabilir. Ancak öyle olsa bile bu yükseliş genellikle antisemitizmin artmasından şikayet edenlerin sıraladıkları sebepler yüzünden değildir. Bazı aşırı sağcı partiler kendi antisemitist duruşlarını yumuşatmış ve yeniden İslamofobiye odaklanmış olabilir. Fakat antisemitik retorik geleneği aşırı sağcılar İslam ve Müslümanlar konusundaki söylemlerini de şekillendirerek

32. Sam Sokol, “Washington: European Anti-Israel Sentiment Crossed into Anti-Semitism”, *The Jerusalem Post*, 15 Ekim 2015.

33. “U.S. News and World Report-An Unsafe Place for Jews”, United States Commission on International Freedom, 2 Nisan 2015, <http://www.uscirf.gov/news-room/op-eds/us-news-and-world-report-unsafe-place-jews>, (Erişim tarihi: 14 Aralık 2016).

varlıklarını sürdürmeye devam etmektedir. Bazen de tersi olmakta, İslamofobi antisemitizmi canlandırmaktadır. Kamuoyu yoklamalarında antisemitizmin düşük, İslamofobinin yüksek çıktığı Çek Cumhuriyeti'nde Zbynek Tarant İslam karşıtı protestolarda Yahudi karşıtı yazılı eserlerin dağıtıldığını fark etmiştir.³⁴ ABD'de halk arasında tanınmış Yahudiler Trump yanlılarından nefret mesajları almaktan şikayet etmektedir. Yahudi gazetesi *Forward*'dan Bethany Mandel şunları yazmıştır:

Benim Trump karşıtı tweetlerim korkunç ve yoğun bir antisemitizm ile karşılanıyor o kadar ki bir silah satın aldım.³⁵

Ancak yeniden yeşeren antisemitizmi tehdit olarak görme noktasında "Antisyonizm yeni antisemitizmdir" diyenler aşırı sağdan hiç bahsetmemektedir. Aksine onları daha ziyade sol cenahtakiler endişelendirmektedir. Kendileri Yahudiler olarak İsrail'e ilişkin tüm eleştirileri ısrarla antisemitik olarak yaftalarken sağ kanat İslamofoblar arasında antisemitik yükselişin işaretlerini –ileride kendilerine verebileceği zararı da göz ardı ederek– örtbas etmeye çalışmaktadır. Zira antisyonizmin antisemitizmin yeni bir türü olduğu iddiası doğru olabileceği gibi aynı zamanda "İslamofobi yeni antisemitizmdir" stratejik uyarısı da haklı olabilir. Bu nokta genellikle antisyonist karşıtları tarafından göz ardı edilmektedir.

34. Zbynek Tarant, "Connections between Antisemitism and Islamophobia-What do the Antisemites themselves Think about it?", (Islamophobia in the East of the European Union: Workshop Program, Prag: 24 Ekim 2016).

35. Bethany Mandel, "May Trump Tweets Earned Me So Many Anti-Semitic Haters That I Bought a Gun", *Forward*, 2 Haziran 2016. Ayrıca bkz. Bradley Burston, "I Hadn't Been Called a Kike Since Fourth Grade. Donald Trump Changed All That", *Haaretz*, 6 Ekim 2016.

SONUÇLAR

Geçmişteki antisemitizm ile bugünün İslamofobi arasında farklılıklara rağmen nesnel olarak tespit edilebilen pek çok benzerlik de mevcuttur. Ancak hepsinden önemlisi "İslamofobi yeni antisemitizmdir" ifadesinin faydalı bir uyarı olduğu gerçeğidir. Eğer 1930'larda antisemitizmle mücadele edilmesi gerektiği daha fazla insan tarafından anlaşılacak olsaydı insanlığa yapılan bu barbarca saldırının önüne geçilebilirdi. Günümüzde de ancak giderek daha fazla sayıda insan İslamofobi ile mücadele ettiği takdirde özgürlük, demokrasi ve insanlık onurunun korunabilmesi mümkün olacaktır.

Bu analizden özetle aşağıdaki siyaset odaklı sonuçlar çıkarılabilir:

İslamofobi ve antisemitizm ile mücadelede "İslamofobi yeni antisemitizmdir" etkili bir sloganıdır.

Bu ifade İslamofobinin antisemitizm ile aynı olduğu önermesinde bulunmaz ancak;

- Bugünün İslamofobisi ile geçmişin antisemitizmi arasında ciddi benzerlikler bulunduğu,
- Batılı Hristiyan dünyada yaşayan Yahudiler ile Müslümanların benzer şekilde temsililerine ilişkin köklü bir tarih (ki bu tarih genellikle bilinmemekte ancak bilinmesi gerekmektedir) bulunduğu altını çizer.

Her iki nefret biçiminin benzerliğinden söz edip birbirinin aynı olmadığı kabul edildiği halde "antisemitizmin yeni İslamofobi" olduğunu reddetmek örtülü olarak antisemitizm veya İslamofobi veya her ikisiyle de mücadele edilmesi gerektiğinin inkarı manasına gelir.

"İslamofobi yeni antisemitizmdir" bir uyarıdır. Öyle ki antisemitizmde görüldüğü gibi İslam ve Müslüman nefreti yalnızca Müslümanların değil tüm insanların özgürlüğünü ve demokrasiyi tehlikeye atan sonuçlar doğurabilir.

İslamofobi nin Yahudi aleyhtarlığıyla karşılaştırılması İslamofobi tartışmalarında sürekli karşımıza çıkmaktadır. İslamofobi ve antisemitizm arasında genellikle fark edilenden daha ileri seviyedeki derin benzerlikler bu iki nefret biçiminin sürekli olarak karşılaştırılmasına yol açmıştır. İslamofobinin yeni antisemitizm olduğunu ileri sürenler bununla ne antisemitizmin artık tamamen ortadan kalktığını ne de bu iki nefret türünün birbiriyle özdeş olduğunu kastetmektedir. Bu bağlamda İslamofobinin yeni antisemitizm olduğu önermesi antisyonizmin yeni bir Yahudi aleyhtarlığı biçimi olarak işlev gördüğü iddiasını ne teyit ne de inkar anlamı taşımaktadır.

“İslamofobi yeni antisemitizmdir” söylemi bir uyarıdır. İslamofobi bugün 1930’ların “eski” antisemitizminde o dönemde bile tespit edilmesi mümkün olan birtakım uyarı sinyallerini işaret etmektedir. Bu uyarı işaretleri göz ardı edildiği takdirde yalnızca belli bir kitlenin değil aynı zamanda tüm insanlığın özgürlük ve güvenliğinin tehlikeye atılmış olacağı ortadadır.

ANKARA • İSTANBUL • WASHINGTON D.C. • KAHİRE

www.setav.org